

Markus Barnevik Olsson
 Deltagare i Centerpartiets internationella akademi
 Fellow vid National Democratic Institute

Miljö och klimat – vem har stafettpinnen?

”Vi sponsrar inte klimatprojekt” säger NED-representanten. NED står för ”The National Endowment for Democracy” och är direkt kopplad till den amerikanska kongressen och agerar huvudbidragsgivare till bl.a. NDI och Solidarity Center. Den sistnämnda är en organisation som jobbar för arbetares rättigheter världen över. ”Efter vi fick avslag ändrade vi vår strategi att tala om klimatkrisen” berättar Sonia från Solidarity Center i en digital workshop. ”Vi började beskriva klimat- och miljökrisen som ett hot mot demokratin, vilket vi ser att det är. Då kom plötsligt bidragen.”

Mars månad har präglats av NDI:s första miljö- och klimatinitiativ: ”The Environmental Governance and Resilience (EGAR) Initiative”. NDI har börjat lyfta blicken då man börjat förstå att vi som inflytelserikt demokratiinstitut faktiskt kan göra någonting åt klimat- och miljökrisen. Två heldagar har spenderats i digitala workshops. Första dagen rapporterar fältarbetare om demokratiprojekt kopplade till miljöfrågor i Burkina Faso, Nepal, Mali och Colombia.

Klimat- och miljöfrågor är egentligen inte Birgitta Ohlssons hemmaplan. Det är jag som har dragit in henne i det här. Tillsammans med tre kollegor håller vi i en workshopsession den andra dagen. Jag är i vanlig ordning presentationsansvarig. Temat är ”Strengthening of political processes to support effective response to the climate and environmental crisis”. Sessionen går bra och vi har en intressant diskussion med kunniga människor från hela världen om vilken roll NDI kan spela i relationen mellan stärkandet av politiska processer och demokratisk miljöstyrning. Diskussionen leder in på sponsorer: ”Kanske kan vi försöka fånga in något företag med en CSR-budget?” CSR omfattar det miljömässiga, etiska och sociala ansvaret hos företag. Bekämpningen av klimatförändringarna får idag endast två procent av bidragen från globala stiftelser. Pengar, folkviljan och forskningen att bekämpa klimat- och miljökrisen finns redan. Trots detta görs inte ens i närheten av vad som krävs för att nå Parisavtalets målsättningar.

Chefen för EGAR-initiativet ber mig skriva en rapport där jag analyserar NDI:s eventuella roll i FNs ”Action for Climate Empowerment”-initiativ, Århuskonventionen och de eventuella klimat- och miljöinitiativen hos partiinternationalerna. Det fanns mycket intressant att hämta på de tre områdena, och den 20-sidiga rapporten lämnades in tre veckor senare. Det visar sig att Liberal International i princip är den enda av partiinternationalerna som aktivt engagerar sig i frågan, även om de fortfarande befinner sig i en slags uppstartsfas. De kommande månaderna väntar mer klimatarbete i form av artikelskrivande. Det ser jag mycket fram emot och jag ämnar bidra så gott jag kan.

Amerikansk politisering

I Sverige talas det om hur högern inte vill associeras med genuspolitik, medan vänstern är rädda att stämpas som rasister om de väljer att bemöta det religionsassocierade hedersvåldet. Obenägheten att associera sig med frågor som dessa beskrivs i media som problematiskt och stagnerande för samhällsutvecklingen.

Detta sker även i USA, men på ett helt annat plan. Både jag och Birgitta har förvånats över hur ordet "climate" är en högst politiserad term i amerikansk kontext. Många inom politiken väljer istället att använda ord som "environment" eller "resilience", trots att betydelsen blir något helt annat. I USA har även ord som "freedom", "feminism" och "climate" en djupt politiserad innebörd som alla inte nödvändigtvis vill associeras med. Man väljer istället att nyttja alternativa termer som i den amerikanska diskursen uppfattas som synonymer. Detta förvirrar diskussionen och försvårar beslutsfattandet. Att sluta slänga hushållsavfall i vattendrag bekämpar inte klimatförändringarna. Förbud på plasticsugrör stärker inte samhällets förutsättningar att hantera klimatkrisen. Det saknas helt enkelt en bred förståelse för betydelsen av och allvaret i den globala klimat- och miljökrisen.

Klimat är för rika, miljö är för fattiga

Eftersom NDI främst jobbar i länder där demokratin särskilt behöver stärkas, där utbredd fattigdom är en större utmaning än i mer utvecklade länder, hamnar klimat- och miljöfrågor längre ner på den politiska agendan. Detta är både mänskligt och väntat. Är det logiskt att som hungrig eller arbetslös aktivt driva dessa frågor?

När tid väl disponeras för diskussion kring klimat- och miljöfrågor, kommer främst miljön i fokus. Den urbana luftkvaliteten, brist på sopsortering, kontaminerade vattendrag och olaglig avfallsdeponering leder till engagerade diskussioner. I sin vardag utsätts medborgarna för dålig luft, fräna stanker, odrickbart vatten och smutsiga stadsmiljöer. Vanligt folk har en relation till dessa frågor. Industriella utsläpp av växthusgaser, koldioxidbudgetar och bonus malus-system är på sätt och vis "nästa nivå" av samhällsengagemang. De är ämnen för de privilegierade och utbildade. Politik som vi med rent vatten kan jobba för.

Detta blir en påminnelse om rättviseaspekten i Parisavtalet. I den globala klimatomställningen har vi rika länder ett större ansvar än fattiga länder. Vi har en universell plikt att bevilja längre tid för mindre utvecklade länder att ställa om, samtidigt som de globala klimatmålen uppnås. Detta blir endast genomförbart om vi radikalt minskar våra växthusgasutsläpp mer än vad som är "tillräckligt". För Sveriges del innebär det en årlig minskning på 10-15 procent.

Samtidigt som detta är av högsta vikt, är NDIs potential till snabba utsläppsminskningar begränsad eftersom verksamheten sker i fattigare och mindre demokratiska länder där potentialen är mindre. Vi kan dock bidra med politiska verktyg och stödja kunskapsspridningen kring dessa frågor. Det finns idag en enorm potential att stärka demokratiska processer genom just samhälleligt klimat- och miljöengagemang, inte minst hos unga. Fridays For Future tågar även på Kampalas och Kabuls gator.

Angående frågan om växthusgasutsläpp kan vi peka på de områden där den tyngsta och snabbaste förändringen kan ske, nämligen inom 1) resurs- och energieffektivisering, 2) utfasning av fossila bränslen.

Det skadar inte att också vi i Sverige ibland tar ett steg tillbaka och än en gång tydliggör för oss själva vad vår huvuduppgift i denna kris är, nämligen en skyndsam och effektiv minskning av växthusgasutsläpp. Inte endast för vår skull, utan för de mest utsatta.

Markus Barnevik Olsson

Stockholm, 5 april 2021